

СВЕТСКИ ДАН БЕЗ ДУВАНА 2025. ГОДИНЕ: „РАЗОТКРИВАЊЕ ПРИВЛАЧНОСТИ”

Светски дан без дувана обележава се и ове године 31. маја, у организацији Светске здравствене организације (СЗО) и других значајних ауторитета у јавном здрављу широм света, како би подигли свест о штетним тактикама дуванске индустрије.

Слоган : „Разоткривање привлачности: откривање тактика индустрије дувана и никотинских производа.”

Овогодишња кампања има за циљ да открије стратегије и тактике које користе индустрије дувана и никотинских производа како би учиниле своје штетне производе привлачнијим, посебно младима. Разоткривањем ових тактика, СЗО настоји да повећа свест, залаже се за јаче политике (укључујући забрану укуса који чине производе од дувана и никотина привлачнијим) и штити јавно здравље.

Важност бављења тактиком индустрије

Упркос значајном напретку у глобалној контроли дуванских производа, индустрије дувана и никотина и даље прилагођавају своје стратегије како би привукле и задржале потрошаче. Ове активности подривају јавно здравље и циљају рањиве групе, посебно младе. Уобичајене тактике укључују:

- **Употребу арома и адитива:** побољшавање укуса и маскирање оштрине дуванског производа како би се повећала његова привлачност;
- **Циљано оглашавање:** коришћење елегантног и савременог дизајна, привлачних паковања и дигиталних медијских кампања за гламуризацију штетних производа;
- **Заваравајући дизајн производа:** креирање производа који подсећају на слаткише или играчке, што директно привлачи децу и адолесценте.

Ове тактике не само да подстичу почетак коришћења, већ и отежавају престанак, повећавајући ризик од зависности и дугорочних здравствених последица.

РАШИРЕНОСТ ПУШЕЊА МЕЂУ ОДРАСЛИМА И АДОЛЕСЦЕНТИМА У СВЕТУ, ЕВРОПИ И СРБИЈИ

У свету, према последњим проценама СЗО, постоји **1,25 милијарди одраслих корисника дувана**. Трендови у 2022. показују континуирани пад стопе употребе дувана на глобалном нивоу. Са око 1 од 5 одраслих људи широм света који конзумира дуван, у поређењу са 1 од 3 у 2000. години. [Последњи извештај СЗО](#) показује да 150 земаља успешно смањује употребу дувана. Бразил и Холандија бележе успех након што су примениле мере контроле дувана МPOWER, при чему је Бразил остварио релативно смањење за 35% од 2010. године, а Холандија је на граници достизања циља смањења раширености пушења за 30%.

Према последњем Европском школском истраживању о употреби дувана, алкохола и других дрога ([ЕСПАД 2024](#)) међу адолесцентима узраста 13-15 година:

- Скоро сваки трећи ученик је **барем једном у животу** пушио цигарете (у просеку **32%**). Највеће стопе преваленције забележене су у Мађарској (51%) и

Словачкој (46%), док су најниже на Исланду (13%) и Малти (16%). У Србији **32,5%** младих узраста 13-15 година је пробало цигарету.

- **Полне разлике** показују нешто **већу преваленцу међу девојчицама (32% наспрам 31% код дечака)**. Овај тренд је присутан у више од две трећине земаља, са највећим разликама у Румунији (47% наспрам 36%) и Бугарској (46% наспрам 36%). Међутим, у неким земљама овај тренд је обрнут, нарочито у Грузији (35% наспрам 24%). У Србији **31,5% младића и 33,3% девојака** је пробало цигарете до 15 година.
- **Тренутну употребу цигарета**, дефинисану као пушење у последњих 30 дана, **пријављује 18% ученика**. Највећа преваленца забележена је у Хрватској и Мађарској (32%), док је најнижа на Исланду (4,2%) и у Шведској (8,2%). У Србији **24,5%** млађих од 15 година тренутно пуши. Тренутно **пушење је чешће међу девојчицама у више од половине ЕСПАД земаља**, с највећом разликом у Бугарској (34% наспрам 25%) и Румунији (30% наспрам 22%), док је у Србији **25,5% наспрам 23,4%**. Међутим, образац је обрнут у Грузији (18% наспрам 9,5%), где дечаки чешће пуше.
- **Свакодневно пушење цигарета** пријављује **7,9%** ученика из ЕСПАД узорка, са сличним процентима међу половима. Највеће стопе забележене су у Бугарској и Хрватској (20%), док је најнижа на Исланду (0,8%) а у Србији је **већа од просека (13,1%)** и не разликује се по полу.
- У просеку, **44% ученика** у ЕСПАД земљама изјављује да су барем једном у **животу користили електронске цигарете**, а национална преваленца варира од 22% у Португалу до 57% у Мађарској а у Србији је **53,7%**.

Пушење међу одраслима у Србији Према подацима последњег "Истраживања здравља становништва Србије 2019. године", у Србији распрострањеност навике пушења дуванских производа, укључујући и загреване дуванске производе (свакодневно или повремено) у популацији узраста 15 и више година износила 31,9%. Цигарете, цигаре или дуван за лулу (свакодневно или повремено) је користило 30,5% становника. Цигарете је пушило 24,8% (свакодневно или повремено), цигаре 6,6%, загреване дуванске производе 0,7%, наргиле/шише 0,5%, дуван за лулу 0,3% и друге дуванске производе 0,2%. Електронске цигарете или сличне електронске уређаје (свакодневно или повремено) је користило 3,3% становника.

Одвикавање од пушења

Одвикавање од пушења се може спроводити на неколико начина:

1) Методе понашања:

- Самоодвикавање;
- Саветовалишта (бихевиорални приступ):

- са индивидуалним приступом;

- са групним приступом: по петодневном плану (по методу Мекфарланда и Фолкенберга) бесплатно у неким домовима здравља

- телефоном или интернетом.

2) Фармаколошке методе: никотин-заменска терапија и неникотински лекови (бупропион, цитизен, варениклин);

3) Комбиноване методе.